

TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO

Una ullada monogràfica a la nostra realitat socioeconòmica

NÚMERO 26

GENER 2014

BALANÇ SOCIOLABORAL DE L'ANY 2013 (II)

2013:L'ANY DE LA POBRESA LABORAL

*Amb el número 26 de **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** seguim la sèrie de balanços sociolaborals dedicats a resumir l'any 2013. En aquesta segona entrega hi trobareu una selecció de dades procedents de registres administratius, no sempre pensats per a ser utilitzats com a fonts analítiques del mercat laboral. Ens referim bàsicament als registres del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), el Servicio Público de Empleo Estatal (SEPE, l'antic INEM) i la Tesoreria General de la Seguretat Social (TGSS). Aquests registres són fonamentalment registres administratius que no han superat cap test de qualitat estadística i, no obstant això, són popularment els més emprats per opinar sobre el tarannà sociolaboral. Val a dir que les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) si tenen tots els requisits de rigor estadístic i, no debades, són les que tenen en compte el sistema estadístic de la UE (EUROSTAT) i les distintes agències de l'ONU, entre elles l'Organització Internacional del Treball (OIT).*

*A les limitacions de les fonts esmentades per reflectir, amb més o menys exactitud, la realitat de l'ocupació i de l'atur (vegeu **Claus per entendre el mercat laboral número 2**) s'hi ha d'afegir que en moltes ocasions aquests registres no tenen en compte les transformacions que sofreix el mercat laboral per mor de la prolongada crisi i dels canvis legislatius. A tall d'exemple, es segueix registrant com a contracte indefinit un nou tipus de contracte que té un període de prova d'un any, o es registra com a autònom a una persona que fa les mateixes funcions laborals i les fa en el mateix lloc de treball, però que abans les feia com a treballador per conta aliena i ara s'ha vist obligat a fer-se autònom.*

*No obstant les limitacions de les fonts, i amb les pertinents explicacions, tot i que sense renunciar a la brevetat -la condició de flaix de **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** és irrenunciable-, les informacions següents són il·lustratives de les tendències laborals de les illes. Unes informacions que es completaran amb les de l'EPA en el proper número d'aquesta publicació. Per acabar aquestes consideracions reiterem que si hem aconseguit que el contingut sigui del vostre interès, l'equip de la Fundació Gadeso ens donam per satisfets.*

1.- Introducció

El vertader repte de la sortida de la crisi d'ocupació és que es tornin a posar en marxa els ascensors socials i que la condició de persona ocupada (assalariada o autònoma) assegurï l'absència de risc de pobresa o d'exclusió social. Una cosa és un mercat laboral dual amb un gran component de treball temporal, com el que malauradament hem conegut durant molt d'anys, i una altra cosa molt diferent és un mercat laboral estructuralment precaritzat, com el que s'albira. La recepta neoliberal per superar la crisi exigeix la devaluació del cost laboral, i per això cal devaluar els elements de seguretat inclosos en el dret laboral i garantir una minva dels salaris. S'ha acabat qualsevol intent de conjugar flexibilitat amb seguretat. Tal vegada un dels exemples més evidents és la desregularització del contracte a temps parcial que, en opinió de la majoria d'experts, ha sofert una transformació cap a una relació laboral de lliure disposició de l'empleador sobre el temps de treball del treballador. No debades, molts analistes parlen de persones en atur parcial per referir-se a les persones contractades a temps parcial perquè no tenen altra alternativa laboral.

Per tant, cada pic serà més important avaluar els aspectes qualitatius del mercat laboral. Haurem d'incorporar amb força conceptes, com ara, "subocupació", "persones inocupables", "dualitats salarials", "hiperprecarietat laboral i social", i seguir parlant de treballadors i treballadores pobres (vegeu **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO número 14**).

La Comissió Europea, en el segon informe anual sobre l'evolució de l'ocupació i la situació social en Europa, que acaba de publicar, afirma que "*Només al voltant del 35% dels espanyols en risc de pobresa d'entre 18 i 59 anys que troba un treball aconsegueix sortir de la pobresa, un percentatge similar al que es registra a Grècia. Únicament Romania i Bulgària ofereixen xifres inferiors*". És a dir, la CE reconeix que trobar un treball en el mercat laboral formal no garanteix sortir del risc de pobresa o d'exclusió social. És una manera d'oficialitzar l'existència dels treballadors i de les treballadores pobres.

A investigar aquests nous fenòmens en el mercat laboral il·lenc hi dedicarem una part de les recerques sociolaborals de la Fundació Gedesco. També insistirem que la baixada estadística de l'atur registrat i, fins i tot, de la població aturada estimada per l'EPA, no significa necessàriament que se creï ocupació.

De moment vegem les informacions més significatives que ens proporcionen els registres laborals de l'any 2013, l'any que la pobresa laboral es va fer visible.

2.- Les xifres més rellevants:

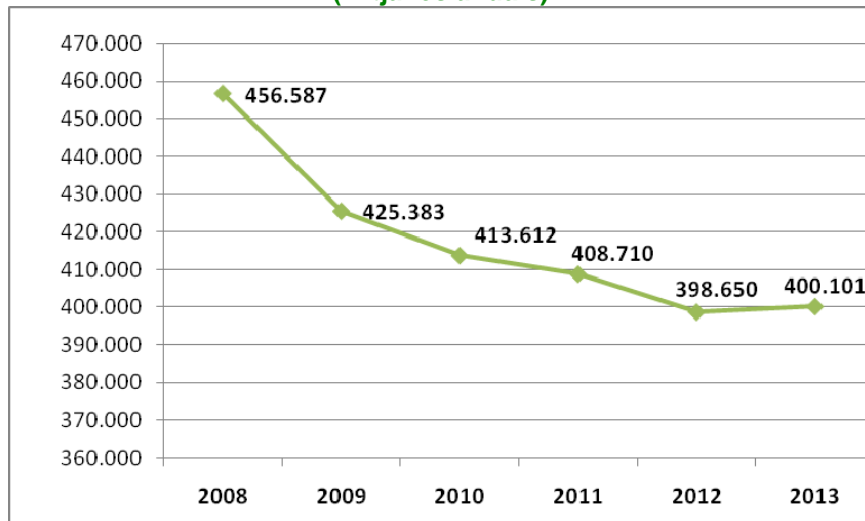
- ✓ La pèrdua d'ocupació en el sexenni de crisi (2008-2013) és, com a mínim, del 12,4%.
- ✓ En relació a l' inici de la crisi -any 2008-, el total de contractes registrats ha sofert un descens del 9,5%.
- ✓ La temporalitat frega el 90% del total de la contractació i els contractes a temps parcial que han tingut un augment del 48,7% des de l'any 2008.
- ✓ L' índex d'estacionalitat de l'ocupació laboral segueix en augment (0,55 punts en un any i gairebé 4 punts en sis anys).
- ✓ L'any 2013 acabà amb una mitjana de l'atur registrat que ha augmentat un 67,5% en relació a l'any 2008 i ha disminuït un 6% en relació a l'any 2012. Això no vol dir que s'hagi creat ocupació.
- ✓ Els creixements de l'atur registrat acumulats en el sexenni són: Mallorca +72,8%, Menorca +61,7%, Eivissa +41,2% i Formentera +23,6%.
- ✓ El percentatge de persones estrangeres aturades registrades sobre el total no deixa de baixar: del 26,23% de l'any 2008 al 20,46% de l'any 2013.
- ✓ L'atur registrat masculí creix en el sexenni un 66,4 % i el femení ho fa un 68,4%.
- ✓ El nombre de persones aturades de llarga durada ha crescut un 269% en el període 2008-2013.
- ✓ L'atur juvenil registrat s'ha incrementat en un 24,3% des de l'any 2008.

3.- La pèrdua d'efectius laborals.

A la següent gràfica observem com el procés de destrucció de llocs de treball sembli haver-se aturat l'any 2013, amb un modest repunt mitjà de 1.451 afiliacions a la Seguretat Social. Això no és del tot cert. Durant l'any 2013 hi ha hagut un important augment de les afiliacions a temps parcial, per tant, en termes homogenis d'afiliacions a temps complet, amb tota seguretat persisteix la destrucció d'ocupació. A la revifada del treball a temps parcial hi dedicarem un pròxim número de **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO**; en aquest només podem avançar l'evolució del nombre de contractes a temps parcial registrats.

En qualsevol cas, la gràfica en mostra que la pèrdua d'ocupació en el sexenni de crisi és, com a mínim, del 12,4%.

TOTAL TREBALLADOR/ES D'ALTA A LA SEURETAT SOCIAL (Mitjanes anuals)

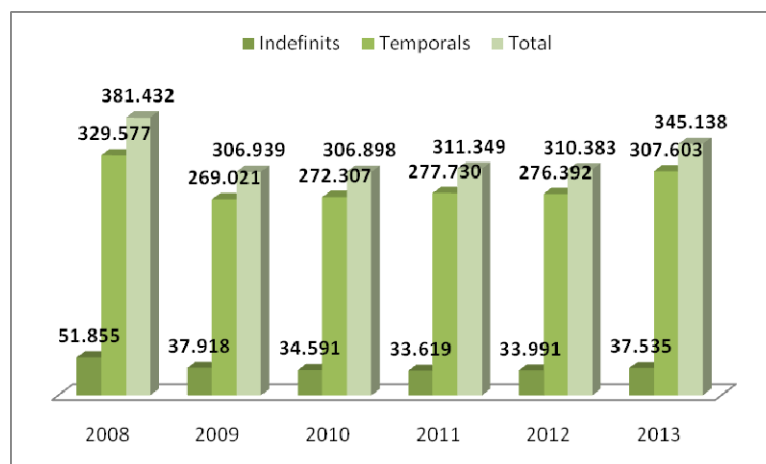

Font: Elaboració pròpia amb dades de TGSS

4.- La temporalitat i la parcialitat contractual no s'aturen.

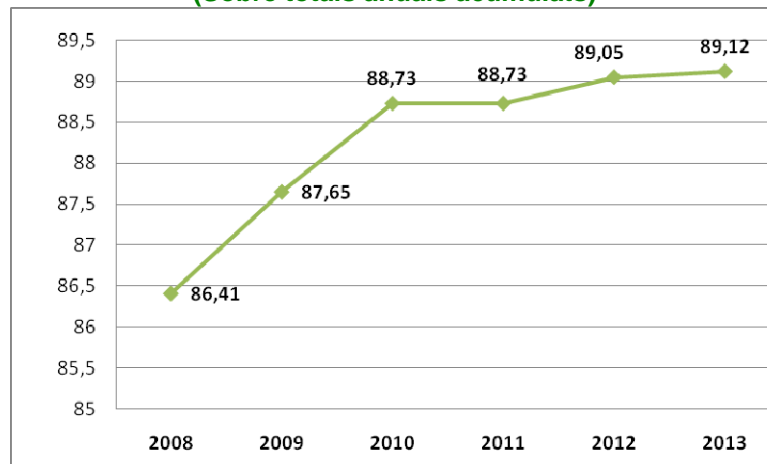
Com es pot observar a la següent gràfica, l'any 2013 presenta el total anual acumulat de contractes més elevat dels darrers cinc anys. Les causes són, per una banda, la sagnant temporalitat que frega el 90% del total de la contractació, 89,12% (amb un augment de la temporalitat severa, és a dir, contractes d'algunes hores), i, per altra banda, la revifada de la contractació a temps parcial, que ha tingut un augment del 48,7% des de l'any 2008. No obstant això, en relació a l'inici de la crisi -any 2008- es registra un descens del 9,5% en els contractes registrats.

CONTRACTES REGISTRATS (Totals anuals acumulats)

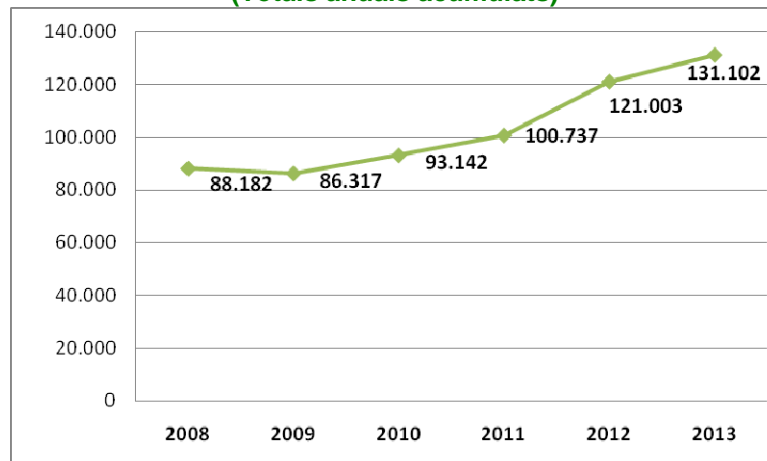
Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

PERCENTATGE DE CONTRACTES TEMPORALS REGISTRATS (Sobre totals anuals acumulats)

Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

CONTRACTES A TEMPS PARCIAL REGISTRATS (Totals anuals acumulats)

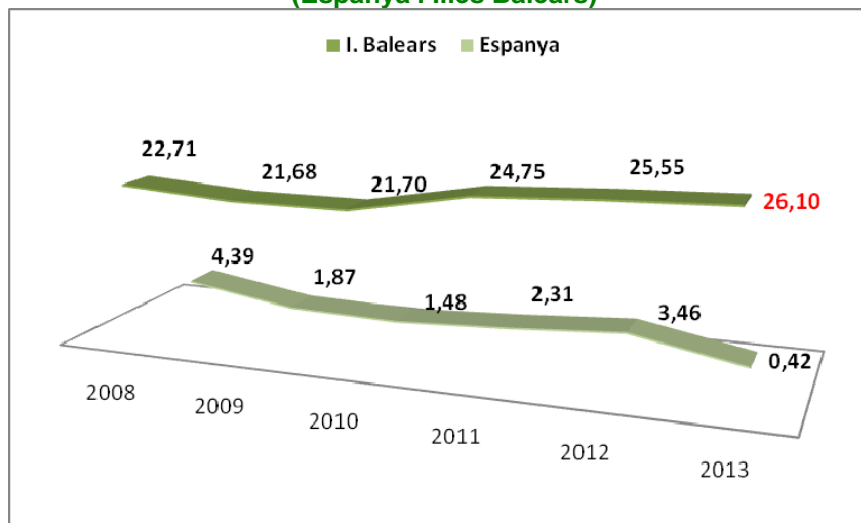

Font: Elaboració pròpia amb dades facilitades pel SEPE

5.- Una estacionalitat laboral incontrolada.

L'índex d'estacionalitat de l'ocupació laboral està calculat com el percentatge de variació de les mitjanes d'afiliacions del total de persones treballadores a la Seguretat Social en el mes de juliol (tradicionalment el que registra més ocupació) respecte del mes de desembre (en què l'ocupació sol ser la mínima de l'any).

ÍNDEX D'ESTACIONALITAT DE L'OCUPACIÓ LABORAL (Espanya i Illes Balears)

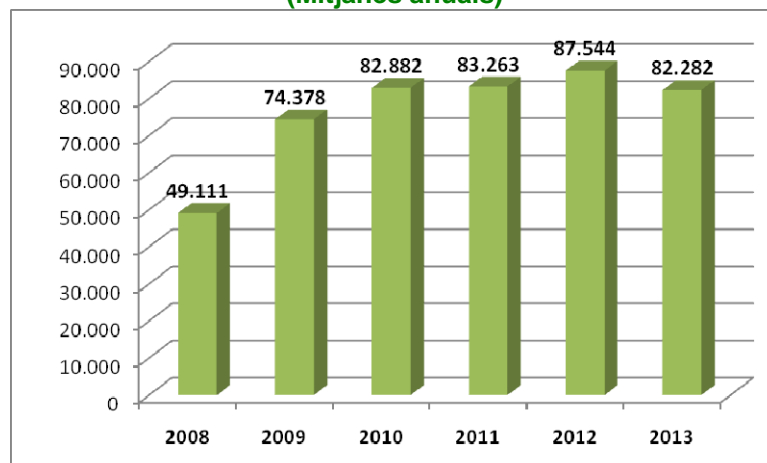
Font: Elaboració pròpia amb dades de TGSS

La gràfica anterior ens mostra dues coses: a) L'índex d'estacionalitat de l'ocupació laboral segueix en augment (0,55 punts en un any i gairebé 4 punts en sis anys); i b) L'estacionalitat és un tret estructural del mercat laboral il·lenc, mentre que al conjunt de l'Estat Espanyol és un assumpte marginal que va a la baixa.

6.- Una lleugera baixada de l'atur registrat, que no vol dir que s'hi hagi creació d'ocupació.

L'any 2013 acabà amb una mitjana de l'atur registrat que ha augmentat un 67,5% en relació a l'any 2008 i ha disminuït un 6% en relació a l'any 2012.

ATUR REGISTRAT (Mitjanes anuals)

Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

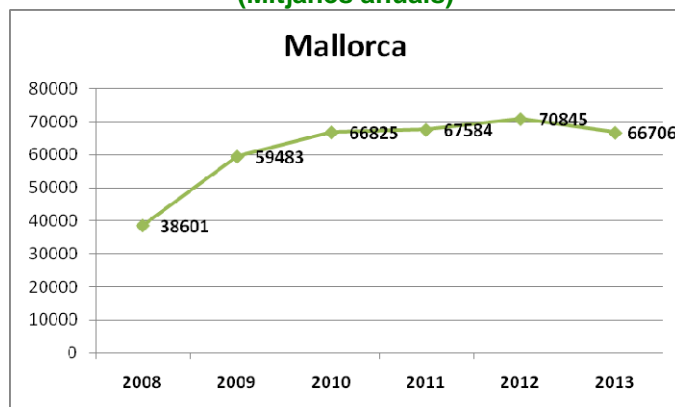
Tanmateix és molt important advertir que la modesta disminució de persones registrades en demanda d'ocupació no significa que aquestes hagin trobat ocupació. Ans al contrari, la minva de registres té a veure amb:

- a) Les exclusions de molta gent de la categoria administrativa d'atur registrat.
- b) La sortida de persones estrangers i joves cap a altres mercats laborals o cap al mercat laboral irregular illenc.
- c) La pèrdua de població activa.
- d) L'atur desanimat, que va en augment per la manca d'esperança que el SOIB faci ofertes de feina.
- e) Els dèficits dels programes de Polítiques Actives d'Ocupació per a tothom, que desincentiva la permanència en els registres d'atur.
- f) L'esgotament de les prestacions de desocupació de les persones que perderen la feina en els anys inicials de la crisi (sobretot del sector de la construcció).

7.- Un atur que no creix igual a totes les illes.

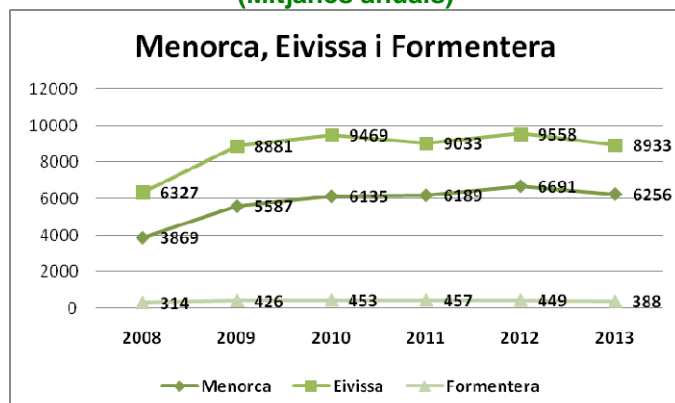
Seguidament podem observar l'evolució de l'atur registrat a cada una de les illes. Els creixements acumulats en el sexenni són Mallorca +72,8%, Menorca +61,7%, Eivissa +41,2% i Formentera +23,6%.

**ATUR REGISTRAT
(Mitjanes anuals)**

Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

**ATUR REGISTRAT
(Mitjanes anuals)**

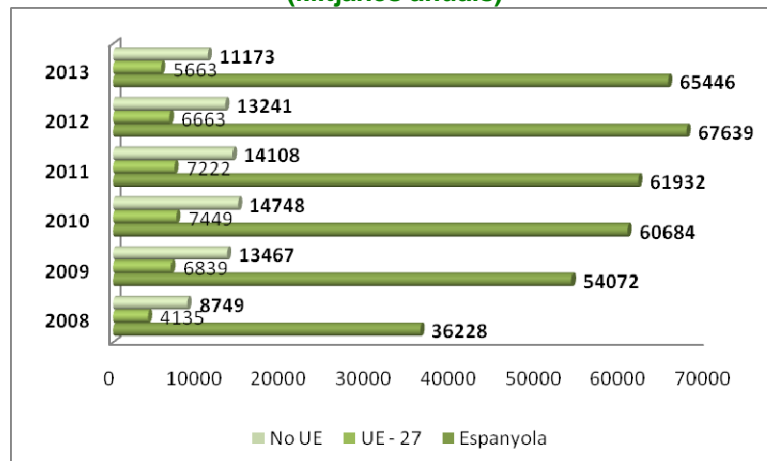

Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

8.- A l'atur, la nacionalitat té importància .

De fet, el retorn cap als seus països d'origen de persones estrangeres aturades és un factor molt important per a la baixada de l'atur registrat. El percentatge de persones estrangeres aturades registrades sobre el total no deixa de baixar: del 26,23% de l'any 2008 al 20,46% de l'any 2013.

ATUR REGISTRAT SEGONS NACIONALITATS (Mitjanes anuals)

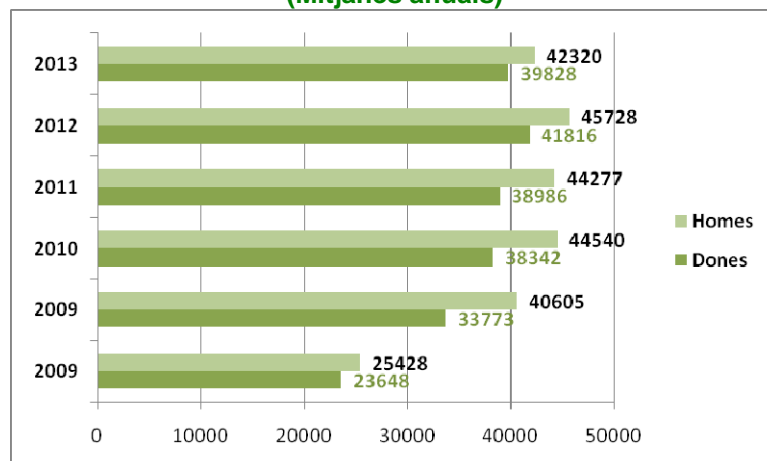

Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

9- Hi ha paritat de gènere a l'atur?

És sabut que la crisi tingué, des del seu inici, una gran incidència en la destrucció d'ocupació en el sector de la construcció i empreses auxiliars, que són sectors extraordinàriament masculinitzats. Per això l'atur registrat en els primers anys de la crisi fou majoritàriament masculí.

ATUR REGISTRAT SEGONS SEXE (Mitjanes anuals)

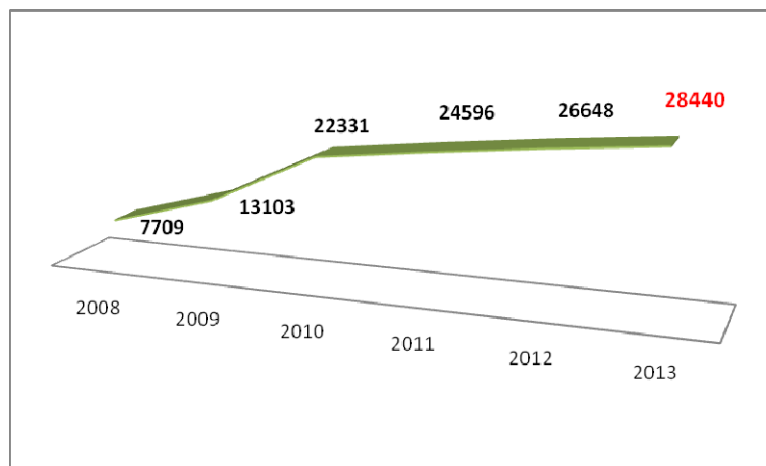
Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

Tot i això, els creixements acumulats del sexenni són de +68,4 % per a les dones i del + 66,4% per als homes. En aquest resultat hi té molt a veure que en els darrers anys els increments d'atur registrat femení ha augmentat més que el masculí.

10.- L' imparable augment de l'atur de llarga durada.

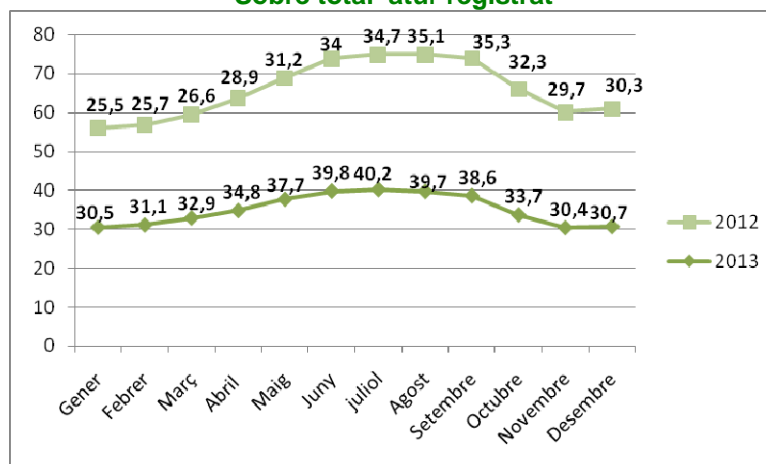
Aquesta segueix sent la dada més dramàtica de la situació del mercat laboral illenc. És increïble que no s'hagi posat en marxa cap programa de Política Activa d'Ocupació per atendre a aquest col·lectiu de persones aturades de llarga durada que ha crescut un 269% durant el sexenni de crisi. Sembla que a les autoritats no les preocupi el fenomen de les persones "inocupables"

ATUR DE LLARGA DURADA. PERSONES AMB MÉS DE 12 MESOS EN ATUR (Mitjanes anuals)

Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

PERCENTATGE DE L'ATUR DE LLARGA DURADA Sobre total atur registrat

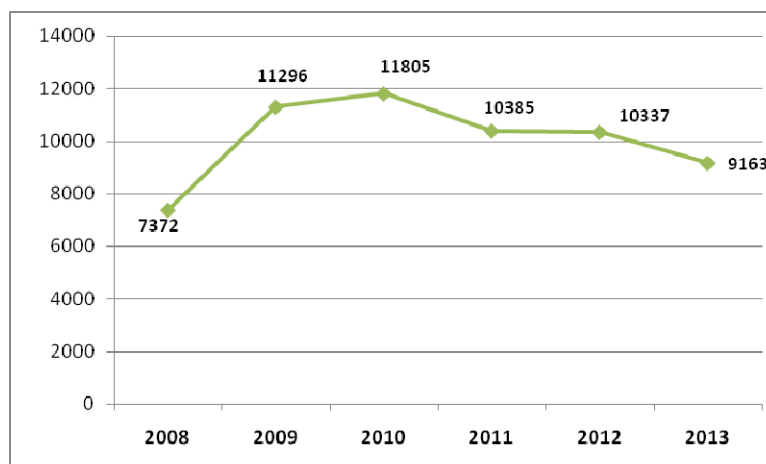

Font: Elaboració pròpia amb dades del OTIB basades en dades SOIB

11.- Joves l'atur com a futur?

L'atur juvenil registrat, encara que s'ha incrementat en un 24,3% des de l'any 2008, observa una certa tendència a la baixa. Això és a causa de l'emigració de població activa jove i a una major incidència del fenomen de "atur desanimat" entre aquesta població. Per això, en aquest col·lectiu de persones parades es dona la diferència més gran entre l'atur registrat i l'atur estimat per l'EPA.

ATUR REGISTRAT DE PERSONES MENORS DE 25 ANYS (Mitjanes anuals)

12.- Conclusions de la Fundació Gadeso:

⇒ Des de la Fundació Gadeso alertam de la perversió que significa parlar de millores en el mercat laboral basant-se únicament en miratges estadístics. Resulta insuportable que es presentin com a èxits les variacions en el treball que ni tan sols permeten allunyar el ric de pobresa o d'exclusió social.

⇒ És preocupant el retard en la concreció del reiteradament anunciat Pla d'Ocupació de les Illes Balears. La situació de precarietat laboral extrema, denunciada fins i tot per la CE, aconsella que la diagnosi del POIB incorpori l'estudi del fenomen dels treballadors i treballadores pobres, i alhora es programin accions per a garantir a tothom un treball digne, en els termes definits per la OIT.